

Oftalmološka služba na Visu za vrijeme NOB-e

Kad su jedinice Narodnooslobodilačke vojske oslobodile otok Vis, tada je u svibnju 1944. tamo stigao Vrhovni štab i Nacionalni komitet, pa je otok Vis postao najistaknutiji vojno-politički centar NOP-a u našoj zemlji.

Početkom lipnja 1944. na Vis je doputovao drug Tito, te je ovaj otok postao neosvojiva metropola i sjedište nove države na čelu sa najuglednijim rukovodiocima NOP-a, KPJ i NOV-e. Na Visu se obrazuju vojno-političke škole, kursevi za radiotelegrafiste, strojare, ložače, motoriste, kursevi za navigaciju, otvaraju se bolnice, obavljaju tečajevi za odgoj zdravstvenih kadrova, te ostale društveno-političke djelatnosti. Vis postaje sjedište Oblasnog narodnooslobodilačkog odbora i centar oblasnih društvenih i političkih organizacija.

Osim toga, Vis je postao sklonište i transportna baza za zbjeg preko kojeg je jedan dio našeg naroda sa okupiranog područja prevezen u Italiju, Afriku, Sinaj i druge slobodne krajeve.

S obzirom na takovu situaciju i veliki porast ljudstva na Visu, tamo se je našao i veliki broj ranjenih i bolesnih boraca kao i ostalog pučanstva iznemoglog i oboljelog uslijed ratnih progona i nedaća. S tim u vezi po cijelom se otoku otvaraju bolnice i prihvatilišta, a osobito u mjestima Visu i Komiži. Kako je među bolesnicima bilo mnogo onih koji su u toku rata oboljeli na očima, to smo 1944. u sklopu bolnice VIII Dalmatinskog korpusa organizirali na otoku i službu za očne bolesti sa posebnim odjelom. Međutim, kako u to doba ratnog zbivanja nije bilo moguće nabaviti odgovarajuću stručnu opremu to smo Očni odjel na Visu opskrbili sa vlastitom aparaturom i vlastitim instrumentarijem.

Budući da je u redovima NOB-e bio veoma mali broj oftalmologa, to se je otvaranjem Očnog odjela na slobodnom Visu našao tamo veliki broj pacijenata, koji su stizali sa svih ratišta i okupiranih krajeva naše zemlje. Služba se je obavljala na tri mjesta: u samom Visu vršilo se je ambulantno liječenje, u Komiži su se obavljali operativni zahvati, a u Podhumlju je bio stacionar (odjel) za teške ranjenike i ostale bolesnike.

Prije dolaska oftalmologa na Vis svaki očni bolesnik morao je putovati na liječenje u Italiju ili drugdje, a što je predstavljalo veliko opterećenje i rizik za našu i onako ratom deciniranu mornaricu, kao i za živote ljudi, koji su na tim brodovima putovali. Osim toga svaki bolesnik koji je zbog pregleda ili liječenja morao putovati u Italiju, morao je čekati i na pogodnu vezu preko mora na kojemu je odasvud vrebala opasnost. U tom je čekanju često bolesnik zakasnio na liječenje i stradao vidom.

Iz ovoga proizlazi da je takova situacija nanosila dvostruku štetu našim snagama, jer ne samo da je borac često zdravstveno stradao, nego se njegovim izbijanjem iz stroja slabila i udarna moć naših jedinica.

S druge strane sa otoka Visa su se vršile oslobodilačke akcije duž čitavog pirobalnog dijela naše domovine te je svaki brod koji je putovao na drugu stranu Jadrana predstavljao osjetljivi gubitak i manjak u sklopu pomorskih formacija, koje su vršile ratne operacije po čitavoj našoj obali.

Poznato je da u doba ratnih okršaja povrede oka po svojoj učestalosti dolaze odmah iza ostalih tjelesnih povreda tako da kirurgija i okulistika predstavljaju dvije nerazdvojive i najhitnije struke od osnovne po-

trebe u svakom ratnom sukobu. Prema tome otvaranjem Oftalmološke službe na Visu riješen je jedan veoma teški problem koji je čitavom vojno-političkom rukovodstvu zadavao velike poteškoće.

Ranjenih i oboljelih bilo je sve više te smo liječili i operirali na tisuće boraca i ostalih bolesnika i brzo ih osposobljavali za daljnje ratne podvige, jer nijesu više morali čekati na transport i liječenje preko Jadrana. Kad je na očima obolio drug Vladimir Nazor sjećam se da mi je rekao: »Zdravlje je najveće blago, a ja bih usred tog blaga postavio oko...«. Kad smo se kasnije nakon ozdravljenja, skupa sa ZAVNOH-om našli u oslobođenom Šibeniku izjavio je, da mu je najteži udarac kojeg je doživio za vrijeme NOB-e bio onaj period kad je obnevidio.

Budući da je u Visu bila otvorena Škola za bolničare to smo uz ukazivanje zdravstvene pomoći i liječenje bolesnika također ulagali velike napore u nastavi i što bržem odgoju nižih zdravstvenih kadrova sa kojima su borbene jedinice tada vrlo oskudijevale.

Na temelju gore opisanih činjenica osjećala se je sve veća potreba za oftalmologom na Visu, te je Partijsko rukovodstvo donijelo odluku da se sa terena, na kojem sam ranije djelovao, prebacim na otok Vis.

Putovanje do Visa treba zahvaliti požrtvovnim drugovima primorcima iz područja Rogoznice kod Šibenika. Međutim, kao većina putovanja za vrijeme rata tako i ovo nije predstavljalo nikakav užitak. Putujući na ribarskoj lađi dupkom krcatom naroda za zbjeg, veslači su neumorno naizmjenice veslali da bi što brže stigli na određite prije zore. Moralo se je putovati po noći, bez motornog pogona, jer je trebalo proći uz otok Mali Drvenik na kojem su bili Nijemci. Veslalo se bez buke sve do momenta kad su se na moru uz Mali Drvenik odjednom pojavila u noći svjetla. Smatrajući da su nas Nijemci opazili, nastala je panika u lađi (leutu) te je trebalo gušiti krikove djece, koju su usplahirene majke grčevito stiskale u naručju. Neki su bili spremni da skoče iz lađe u more te je i s njima bilo neugodnosti. Međutim, njemačka svjetla su se i nadalje kretala uz Drvenik, a naš je leut sretno odmicao prema pučini gdje nas je prihvatio naoružani motorni brod koji nas je preveo do Visa.

Sve ovo dokazuje nepokolebivu borbenost i herojstvo naših hrabrih primoraca i otočana za vrijeme NOB-e od kojih se sigurno mnoge akcije nalaze u anonimnosti iz razloga što povjesničari NOB-e nijesu još sredili materijale sa tog područja ratne djelatnosti.

Ovaj kratki napis je još jedan prilog u dokazivanju kako je svaki doprinos u NOB-i predstavljao po jedan kamen u izgradnji palače slobode i kako je uz podršku sveopće narodne inicijative izvojevana pobjeda koja je narodu Jugoslavije i njezinim pokoljenjima donijela bolji život i sretniju budućnost.

Prim. dr Tomislav ŠOŠA